

Tercer relat

Abans de marxar d'Irkutsk vaig tornar a veure el pare espiritual amb qui havia canviat impressions, i li vaig dir:

—Vet ací que me'n vaig a Jerusalem; he vingut a dir-vos adéu i a donar-vos les gràcies per la caritat cristiana que heu mostrat per mi, miserable pelegrí.

Ell digué:

—Que Déu beneeixi el teu camí, Però no m'has explicat res de tu, qui ets i d'on vens, T'he sentit explicar moltes històries dels teus viatges, però m'agradaria de conèixer el teu origen i la teva vida fins al moment en què vas emprendre la vida errant.

—Tindrè un gran plaer a explicar-vos-ho —li vaig dir—. No és pas una història massa llarga.

La vida del Pelegrí

Vaig més en un poble de la província d'Orel. Morts els meus pares, vam quedar només el meu germà gran i jo. Ell tenia deu anys. Jo no havia complert els tres. L'avi ens va prendre amb ell per educar-nos; era un vell honorable i acomodat, tenia un hostal a la carretera reial i, com que era molt bo, molts viatgers hi feien estada. Per tant, vam anar a viure amb ell; el meu germà era de molta vitalitat i corria sempre pel poble, jo estava més aviat amb el meu avi. Els dies de festa ens portava a l'església, i a casa llegia sovint la Bíblia, precisament aquesta que porto sempre amb mi. El meu germà començà a beure. Jo tenia set anys; un dia vam anar a dormir tots dos prop de l'estufa;¹ m'empenyé i em féu caure. Em vaig fer mal al braç esquerre i, d'ençà d'aleshores, mai més no me n'he pogut servir —se'm va quedar com sec.

L'avi, veient que no podia dedicar-me a treballar els camps, decidí d'ensenyar-me a llegir i, com que no tenien beceroles, se serví d'aquesta mateixa Bíblia: m'ensenyava les lletres i m'obligava a confegir els mots, després a escriure les lletres. Així, no sé ben bé com, a força de repetir amb ell, vaig acabar per saber llegir. Més tard quan l'avi ja no hi veia massa, em feia llegir la Bíblia en veu alta i em corregia. A l'hostal hi venia sovint un escrivà, Tenia una escriptura molt bonica i m'agradava de veure com escrivia. Vaig començar tot sol a formar paraules prenent-lo com a exemple. Aleshores

¹ A les *izbas* l'estufa és un important edifici fet de maó que sempre és calent. A l'hivern sobretot, els camperols disposen els llits a la part superior. Els vells s'hi estant normalment durant tot el dia. Lleó Tolstoi n'ha descrit l'ús a la cèlebre narració *Tres morts*.

ell m'indica com ho havia de fer, em donà paper i tinta i em trempà plomes, D'aquesta manera vaig aprendre a escriure. El meu avi n'estava molt content i em deia:

—Així, ja que Déu t'ha concedit saber de lletra, et faràs tot un home. Regracia el Senyor i prega'l més sovint.

Anàvem a totes les funcions de l'església i a casa també pregàvem amb freqüència; em feien recitar: «Tingues pietat de mi, Senyor», i l'avi i l'avia feien inclinacions fins a terra o bé estaven de genolls. Així vaig arribar a disset anys, i la meva àvia morí. L'avi em digué:

—Vet ací que ens hem quedat sense mestressa. Com ho farem, sense cap dona? El teu germà gran no serveix per a res: et casaré.

Vaig refusar al·legant que era esguerrat, però el meu avi insistí i em casà amb una noia bona i formal. Tenia vint anys. Passà un any i el meu avi caigué molt malalt. Em cridà, s'acomiadà de mi i em digué:

—Et deixo la casa i tot el que tinc; viu com cal, no enganyis ningú i prega Déu per damunt de tot, tot ens ve d'Ell. Posa tan sols l'esperança en Déu, vés a l'església, llegeix la Bíblia i recorda't de nosaltres en les pregàries. Aquí tens mil rubles en efectiu; guarda'ls, no els despenguis sense més ni més, però no siguis gasiu; fes caritat als captaires i a les esglésies de Déu.

Va morir i el vaig enterrar. El meu germà s'engelosí del fet que jo hagués rebut l'hostal en herència: em creà dificultats i l'Enemic l'atià fins a tal punt que decidí de matar-me. Una nit quan ja dormíem i no hi havia viatgers, entrà dins el rebost i hi calà foc després d'haver agafat tots els diners que hi havia en una arqueta. Ens despertàrem quan tota la casa ja era en flames i només tinguérem temps a saltar per la finestra tal com anàvem.

Teníem la Bíblia sota el coixí i la vam prendre amb nosaltres. Miràvem com cremava la casa i ens dèiem: Gràcies a Déu, hem pogut salvar la Bíblia! Almenys podrem aconsolar-nos en la dissort. D'aquesta manera tot el nostre patrimoni fou cremat i el meu germà desaparegué del país. Més tard, després d'haver begut, se'n vantà, i sabérem que fou ell qui s'emportà els diners i calà foc a la casa.

Ens vam quedar despullats i sense res, com uns veritables captaires; més bé o més malament, manllevant diners, vam bastir-nos una cabaneta i hi vam viure com uns pobres desgraciats. La meva muller no tenia rival filant, teixint i cosint. Agafava feina per les cases i treballava de nit i de dia per donar-me de menjar. A causa del meu braç no podia ni trenar calçat d'escorça. La major part del dia ella filava o teixia, i jo, assegut al seu costat, llegia la Bíblia; ella m'escoltava i de vegades es posava a plorar. Quan li preguntava: Per què plores? Gràcies a Déu anem tirant, ella responia: M'emocionava de sentir la Bíblia, tan ben escrita.

Recordàvem també les recomanacions de l'avi: dejunàvem sovint, llegíem cada matí l'himne acatista² i, al vespre, fèiem cada u un miler de salutacions davant les imatges per no caure en la temptació. Vam viure així tranquil·lament durant dos anys. Però mireu si era sorprenent: no sabíem res de la pregària interior feta des de dins el cor, mai no n'havíem sentit parlar, pregàvem solament amb la llengua, fèiem les reverències com uns babaus, i, amb tot, el desig de pregar hi era, aquesta llarga pregària exterior no ens semblava difícil, acomplíem l'obligació amb plaer. Sens dubte tenia raó aquell mestre d'escola que una vegada va dir-me que existeix a l'interior de l'home una pregària misteriosa que ell mateix no sap com es produeix, però que incita cada u a pregar com pot i com sap.

Al cap de dos anys de portar aquesta vida la meva muller agafà una febrada i, al novè dia, després d'haver combregat, morí. Em vaig quedar sol, ben sol, i no podia fer res; no podia sinó anar-me'n a captar pel món, però em feia vergonya de demanar caritat; a més, em sentia tan desgraciat pensant en la meva muller, que no sabia on posar-me. Quan entrava a la cabana i veia un dels seus vestits o el seu mocador del cap, començava a sanglotar i perdia el coneixement. Vivint a casa d'aquesta manera no podia suportar la meva dissort; per tant, vaig vendre la cabana per vint rubles i vaig distribuir als pobres els meus vestits i els de la meva muller. Per raó del meu braç esguerrat van donar-me un passaport perpetu, vaig agafar la meva Bíblia i me'n vaig anar, seguint la direcció de la mirada.

Plantat ja al camí, em vaig preguntar: On aniràs, ara? De primer a Kíev. M'inclinaré davant els sants de Déu i els demanaré que m'ajudin en la meva dissort. Així que vaig prendre aquesta decisió, em vaig trobar millor, i vaig arribar a Kíev tranquil del tot. Ja fa tretze anys que camino sense parar; he visitat moltes esglésies i monestirs, però ara, vaig amb preferència pels camps i per les estepes. No sé pas si el Senyor em permetrà d'arribar fins a la santa Jerusalem. Si és la voluntat de Déu, potser serà hora d'enterrar-hi els meus ossos pecadors.

—Quina edat tens?

—Trenta-tres anys.

L'edat del Crist!

² Himne o ofici en honor de la Verge Maria que hom canta dret. Compost en memòria de la victòria miraculosa obtinguda per l'emperador Heracli sobre els escites i els perses que assetjaven Bizanci l'any 626. Un huracà sobtat dispersà la flota enemiga, que anà a estavellar-se vora l'església de la Mare de Déu de les Blachernes. L'himne conté vint-i-quatre estances en ordre alfabètic entre els quals es col·loquen al·leluies i lletanies. Descriu els principals moments de la vida de Maria en termes d'una profunda i graciós poesia.

«Salut, tu per qui la joia brillarà arreu del món!»

S'expressa la lletania després de l'estança de l'anunciació,

«Salut, tu per qui el mal finalment morirà!»

«Salut, tu que fas que s'alci l'Adam fracassat!»

«Redempció de les llàgrimes d'Eva!»